

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

۱۳۸۹

حقوق تجارت 3

فصل اول- اسناد تجاری

الف- تعریف اسناد تجاری

اسناد و اوراقی می باشند که قابل معامله بوده و معرف طلبی به سر رسید مدت کم می باشد و مهمترین آنها عبارتند از:

برات، سفته، چک، قبض رسمی انبار، سهام، برگهای قرضه

ب- فایده اسناد تجاری:

این اسناد برای تسهیل در تحصیل اعتبار و انجام معاملات تجاری به وجود آمده اند.

✓ ارزش برات یا سفته بستگی به اعتبار امضاء کنندگان آن دارد.

✓ سابقه تاریخی برات از بازارهای مکاره اروپا شروع می شود.

✓ معمولاً برات بیشتر برای انتقال وجوه از محلی به محل دیگر بکار می رود و سفته برای معاملات استقراری بکار می رود.

✓ اسناد تجاری اعتبار و رسمیت اسناد رسمی را ندارند.

ج- مزایای اسناد تجاری:

مهمترین مزایای اسناد تجاری بر اسناد عادی عبارتند از:

1 - مسئولیت تضامنی: کسانی که بنحوی در روی برات، سفته یا چک امضایی گذارده اند برای پرداخت مبلغ سند مسئولیت تضامنی دارند.

2 - رسیدگی اختصاری در دعاوی: رسیدگی به دعاوی اسناد تجاری اصولاً سریعتر از سایر دعاوی است.

3 - تقاضای تأمین: صاحب برات، سفته یا چک می تواند به محض تقدیم دادخواست و قبل از شروع رسیدگی تقاضای توقیف اموال بدهکار را بنماید.

4 - اسناد تجاری به خودی خود معرف طلب صاحب آن می باشد.

نک: اولین قانون مربوط به برات در ایران در 29 نور 1289 تصویب گردید.

فصل دوم- برات

مبحث اول- تعریف و ماهیت حقوقی برات:

برات نوشته ای است که به موجب آن شخص به شخصی دیگر امر می کند مبلغی در وجه یابیه حواله کرد شخص ثالثی در موعد معینی پرداخت کند.

✓ کسی که برات را صادر می کند براتکش یا محیل و کسی که مبلغ برات را باید بپردازد براتگیر یا محال علیه و کسی که مبلغ برات را دریافت می کند دارنده برات یا محال له می نامند.

✓ در هر موقعی که برات با ظهر نویسی از دارنده آن به دارنده جدیدی منتقل می شود تسلیم برات حاکی از ادای دینی است که دارنده قبلی به دارنده بعدی برات داشته است.

✓ تعهد براتی تعهدی تجاری است و نمی توان آن را با عقود دیگر در قانون مدنی مقایسه نمود.

مبحث دوم: شکل برات

✓ طبق ماده 223 قانون تجارت، برات علاوه بر امضاء یا مهر برات دهنده باید دارای شرایط زیر باشد:

- 1 - قید کلمه (برات) در روی ورقه
 - 2 - تاریخ تحریر (روز و ماه و سال)
 - 3 - اسم شخصی که باید برات را تأدیه کند
 - 4 - تعیین مبلغ برات
 - 5 - تاریخ تأدیه وجه برات
 - 6 - مکان تأدیه وجه برات
 - 7 - اسم شخصی که برات در وجه یا حوال کرد او پرداخته می شود
 - 8 - تصریح به اینکه نسخه اول یا دوم یا سوم یا چهارم الخ است.
- ✓ طبق ماده 225 ق. ت، تاریخ تحریر و مبلغ برات با تمام حروف نوشته می شود و اگر مبلغ بیش از یکدفعه به تمام حروف نوشته شده و بین آنها اختلاف باشد کمتر منطاعتبار است.
- ✓ اگر مبلغ به حروف و رقم هر دو نوشته شده و بین آنها اختلاف باشد مبلغ با حروف معتبر است.
- ✓ طبق ماده 1 قانون متحدالشکل ژنو مقررات مربوط به صدور برات به شرح زیر است:

- 1 - قید کلمه برات در متن سند به همان زبانی که سند تنظیم شده است.
 - 2 - دستور بدون قید و شرط پرداخت مبلغ معینی
 - 3 - نام شخصی که باید پرداخت کند (براتگیر)
 - 4 - تعیین سررسید
 - 5 - تعیین محلی که پرداخت باید انجام گیرد
 - 6 - نام کسی که به او یاد در وجه او پرداخت باید انجام شود
 - 7 - تعیین تاریخ و محلی که برات صادر شده است
 - 8 - امضاء کسی که برات را صادر می کند
- ✓ طبق ماده 6 قانون مذکور، براتی که مبلغ آن هم به حروف و هم به ارقام است در صورت اختلاف برای مبلغی که به حروف نوشته شده است ارزش دارد.

مندرجات برات عبارتند از:

- 1- شکل ظاهری برات: چون برات سند مستقلی است لازم است به صورت نوشته در آید.

نک: الصاق تمبر به برات از شرایط اساسی آن است.

✓ طبق ماده 51 قانون مالیاتهای مستقیم، براتی که به آن تمبر الصاق نشده علاوه بر اصل حق تمبر مشمول جریمه دو برابر مبلغ تمبری که باید به آن الصاق گردد نیز می شود.

2- قید کلمه برات: کلمه برات باید به همان زبانی که برات نوشته می شود باشد و در صورت عدم ذکر کلمه برات، باعث سلب امتیاز عنوان برات از سندی که فاقد این تصریح باشد نمی شود.

3- تاریخ تحریر: قانون تجارت ایران فقط ذکر تاریخ تحریر برات را اجباری دانسته ولی قانون ژنو، علاوه بر تاریخ تحریر ذکر نام محلی که برات در آنجا صادر شده را نیز اجباری دانسته است.

نک: تاریخ برات از یک طرف برای تعیین صلاحیت براتکش اهمیت دارد (محجور یا ورشکسته نباشد) و علاوه بر آن شروع وظایف دارنده برات و بعضی اوقات سررسید برات از تاریخ تحریر برات حساب می شود.

4- اسم شخصی که باید برات را تأدیه کند : در برات نام کسی که مبلغ آن را باید تأدیه کند اجباری است .
✓ براتگیر ممکن است شخص حقیقی یا حقوقی باشد.

✓ ذکر نام شخصی که وجود خارجی نداشته باشد باعث بطلان برات نمی شود.

5- تعیین مبلغ برات: برات همیشه دستور پرداخت مبلغی وجه نقد است و نمی توان آن را وسیله تحویل کالا یا اسناد اعتباری و غیره قرار داد.

✓ مبلغ برات ممکن است به هر پول رایجی باشد حتی اگر در کشوری که برات باید پرداخت گردد پول مزبور پول رایج کشور نباشد.

6- تاریخ تأدیه وجه برات : چنانچه در براتی تاریخ تأدیه ذکر نشده باشد، برات مزبور فاقد یکی از شرایط اساسی برات است و مقررات مربوط به بروات تجاری درباره آن جاری نمی شود ولی طبق قانون متحدالشکل ژنو برات مزبور باطل نیست در حکم این است که برات به رؤیت قابل پرداخت است.

7- مکان تأدیه وجه برات: امروزه مکان تأدیه برات ممکن است در همان محل براتکش باشد.

✓ مکان تأدیه وجه برات باید به طور واضح نوشته شود و تصویری نباشد.

✓ در قانون تجارت ایران ذکر مکان تأدیه وجه برات از شرایط اساسی برات است ولی در قانون متحدالشکل ژنودر صورت عدم ذکر مکان تأدیه، مکانی که در کنار نام براتگیر نوشته شده مکان تأدیه برات تلقی می شود.

8- اسم شخصی که برات در وجه یا حواله کرد او پرداخته می شود: دارنده برات ممکن است شخص حقیقی یا حقوقی باشد.

✓ در قانون تجارت ایران، براتی که دارنده آن ظهر آن را امضاء نموده، در حکم برات در وجه حامل است (قابل انتقال) و آخرین کسی که برات را در دست دارد میتواند با قید نام خود در ظهر برات وجه برات را وصول کند.

✓ نام چند نفر را می توان در برات به عنوان گیرنده برات ذکر نمود و در این صورت دارندگان برات باید مجتمعاً عمل نمایند و براتگیر نمی تواند برات را در وجه یکی از آنها پرداخت نماید.

9- امضاء یا مهر براتکش: امضای برات از طرف براتکش عامل اصلی اعلام قصد و اراده براتکش است. ✓ قانون تجارت ایران امضاء را جزء شرایط اصلی برات بیان ننموده زیرا تا براتی امضاء نشود تعهدی به وجود نمی آید تا شرایطی برای آن ذکر گردد.

✓ امضای برات باید با دست انجام گیرد ولی در ق. انون تجارت ایران علاوه بر امضاء، براتی را که به مهر براتکش هم میرسد معتبر می داند.

برات ممکن است از طرف چند نفر براتکش امضاء شود، در این صورت کلیه آنان در مقابل دارنده برات مسئولیت تضامنی دارند (نظر مؤلف).

✓ طبق ماده 227 ق.ت، برات ممکن است به دستور و حساب شخص دیگری صادر شود که در اینصورت کسی که برات را امضاء کرده است اگر چه به حساب دیگری باشد در مقابل دارنده برات مسئول است.

10- مطالب اختیاری: مطالب اختیاری که در برات ذکر می شود اصولاً بر دو نوع است:

الف- مطالبی که اصولاً تأثیری در روابط امضاء کنندگان آن ندارند، مثلاً قید اینکه براتکش تضمین جداگانه ای برای پرداخت برات داده است.

ب- مطالبی که محدود و تهایی برای دارنده برات ایجاد می کند، مثلاً قید اینکه برات نباید برای قبولی ارائه شود.

*نتایج عدم وجود یکی از شرایط اساسی برات و برات سفید

طبق ماده 226 ق.ت، در صورتی که برات متضمن یکی از شرایط اساسی نباشد مشمول مقررات راجع به بروات تجاری نخواهد بود.

نک: قانون متحدالشکل ژنو به طور ضمنی صدور برات ناقص را به شرط آنکه بعداً تکمیل شود تجویز نموده

است ولی قانون تجارت ایران تصریحی ندارد، ولی در عرف و عادت تجاری صدور برات ناقص با این تفسیر که دارنده آن اختیار دارد به میل خود نواقص آن را تکمیل کند اشکالی ندارد.

✓ اگر براتی که به دادگاه ارائه می شود ناقص باشد از مزایایی که برای برات در نظر گرفته می شود استفاده نمی کند.

* تغییر مندرجات برات

این تغییر بر دو نوع است:

یکی با سوء نیت که مرتکب آن مشمول مقررات جزایی است و دیگر تغییراتی که بدون سوء نیت انجام می شود مانند تغییر سررسید و تغییر محل پرداخت.

✓ امضاء کنندگان برات مسئول پرداخت برات به طریقی می باشند که امضاء کرده اند، یعنی اگر امضاء قبل از

وقوع تغییرات به عمل آمده است تعهدات امضاء کننده بر اساس برات تغییر نیافته است و اگر امضاء بعد از وقوع تغییرات انجام شود تعهد امضاء کننده بر اساس برات تغییر یافته است.

* محل برات

موضوع محل برات در کشورهای اهمیت دارد که صدور برات سازشی مجاز نیست و محاکم صدورچنین برواتی را باطل دانسته و مشمول کلاهبرداری می دانند.

نک: برات وقتی صحیحاً صادر می شود که براتکش اطمینان داشته باشد در سر رسید محل آن نزد براتگیر تأمین می شود.

✱ محل برات به طرق زیر در نزد براتگیر تأمین می شود:

1- براتکش مبلغی برابر وجه برات از براتگیر طلبکار است

2- براتکش جنسی به براتگیر فروخته و براتگیر تعهد کرده است بهای آن را در موعدمعین پرداخت کند

3- براتگیر حق العمل کار براتکش است و براتکش حساب می کند که در سر رسید برات بابت فروش اجناسی که برای فروش نزد او گذاشته است مبالغی به او تعلق می گیرد

4- براتکش حق العمل کار براتگیر است

5- براتکش از براتگیر تقاضای قرضه می نماید و قرض مزبور مورد موافقت براتگیر قرار می گیرد

6- براتگیر اعتباری برای براتکش افتتاح نموده و براتکش تا میزان اعتبار مزبور برای صدور برات نزد براتگیر محل دارد.

نک: در صورتی که برات دارای محل باشد براتگیر نمی تواند آن را نکول کند و در صورت نکول محکوم به جبران خسارت خواهد شد.

نک: موضوع مالکیت محل برات در موقعی که براتکش ورشکسته می شود اهمیت خاصی پیدا می کند.

✱ برات سازشی

برات سازشی عبارتست از براتی که متکی به عمل تجاری نیست و براتگیر بدون آنکه بدهی به براتکش داشته باشد رضایت می دهد بر روی او براتی کشیده شود تا به وسیله آن براتکش بتواند اعتباری تحصیل کند براتکش متعهد می شود در سر رسید وجه برات را پرداخته و آن را از جریان خارج کند.

✓ قوانین بعضی کشورها مانند فرانسه و بلژیک برات سازشی را اصولاً باطل می دانند.

✓ طبق بند 3 ماده 541 ق.ت، تاجری که برای تحصیل وجه، بروات سازشی صادر کند، ممکن است در صورت عدم توانایی انجام تعهدات خود ورشکسته به تقصیر اعلام شود.

مبحث سوم- قبول یا نکول برات

1- قبولی برات:

برای آنکه برات کامل گردد و اعتبار آن محرز گردد امضای براتگیر که به وسیله آن پرداخت وجه برات را تعهد می کند اهمیت زیادی دارد. تعهد مزبور تعهد مستقلی است که براتگیر در مقابل دارنده برات به عهده می گیرد.

- ✓ طبق ماده 274 ق.ت.، دارنده برات موظف است در ظرف یکسال از تاریخ برات، برات را به براتگیر برای نوشتن قبولی ارائه کند.
- ✓ در عرف و عادت تجاری ایران برات اغلب به وسیله مستخدمان تجاری یا مأموران بانکها برای گرفتن قبولی ارائه میشود.
- ✓ قبولی ممکن است در روی برات یا در پشت برات نوشته شود و در ایران معمولاً قبولی بیشتر در پشت برات نوشته می شود.
- ✓ طبق ماده 232 ق.ت، اگر قبولی مشروط به شرط نوشته شود برات نکول شده محسوب می شود، ولی معهذا قبول کننده به شرط در حدود شرطی که نوشته مسهل پرداخت وجه برات است.
- طبق ماده 234 ق.ت، در قبولی براتی که وجه آن در خارج از محل اقامت قبول کننده باید تأدیه شود تصریح به مکان تأدیه ضروری است.
- ✓ براتگیر بعد از قبولی برات دیگر حق فسخ آن را ندارد.
- ✓ طبق ماده 235 ق.ت، برات باید به محض ارائه یا منتهی در ظرف 24 ساعت از تاریخ ارائه، قبول یانکول شود.

2- نکول برات:

- چنانچه براتگیر صراحتاً در برات عدم قبولی خود را بنویسد یا آنکه برات را به طور مشروط قبول کند برات نکول شده محسوب می شود و نیز در صورتی که براتگیر پس از ارائه حاضر نشود قبول یا نکول خود را در روی برات بنویسد این امر نیز به منزله نکول برات محسوب می شود.
- ✓ طبق ماده 236 ق.ت، نکول برات باید به موجب تصدیق نامه ای که رسماً تنظیم می شود محقق گردد، که تصدیق نامه مزبور موسوم است به اعتراض نکول.
- ✓ در مواردی که ورشکستگی براتگیر اعلام شده است رونوشت حکم ورشکستگی بجنشین اعتراض نامه میشود.
- ## 3- آثار نکول برات:

- پس از نکول برات دارنده آن حق دارد به مسئولان برات برای دریافت وجه آن مراجعه کند.
- ✓ طبق ماده 237 ق.ت، پس از اعتراض نکول برات، ظهر نویسها و برات دهنده به تقاضای دارنده برات باید ضامنی برای تأدیه وجه آن در سر وعده بدهند یا وجه برات را به انضمام مخارج اعتراض نامه و مخارج برات رجوعی فوراً تأدیه نمایند.
- ## 4- قبولی شخص ثالث:

- در مواردی که براتکش اطمینان ندارد که براتگیر برات او را قبول کند ممکن است در برات قید گردد که در صورت نکول، برای قبولی به شخص ثالثی مراجعه گردد.
- ✓ ماده 239 ق.ت، قبولی شخص ثالث را به شرح زیر مقرر داشته است:

هرگاه براتی نکول شده و اعتراض به عمل آید شخص ثالثی می تواند آن را به نام برات دهنده یا یکی از ظهر نویسها قبل کند، قبولی شخص ثالث باید در اعتراض نامه قید شده و به امضای او برسد.

نک: قبولی شخص ثالث همواره پس از اعتراض نکول به عمل می آید.

✓ طبق ماده 240 ق. ت، بعد از قبولی شخص ثالث نیز تا برات تأدیه نشده کلیه حقوقی که برای دارنده برات از نکول آن در مقابل برات دهنده و ظهرنویسها حاصل می شود محفوظ خواهد بود.

مبحث چهارم - ضمانت در برات

✓ ضمانت در برات عبارتست از تضمینی که شخص می دهد وجه برات در سررسید پرداخت می شود که این ضمانت تضامنی است و ضامن معمولاً تصریح می کند که از چه شخصی ضفک می کند و در صورت عدم تصریح بدبراتکش متضامناً مسئولند.

نک: ضمانت در مواقعی مفید است که اعتبار براتکش محرز نیست یا قبولی و اعتبار براتگیر نیز مورد تردید است.

✓ ضمانت معمولاً بدون قید و شرط است و ضامن، پرداخت برات را در سررسید تضمین می کند.

✓ ضمانت معمولاً در پشت برات از طرف ضامن قید شده و امضاء می شود.

✓ ضمانت وجه برات ممکن است به موجب سند جداگانه ای انجام گیرد و برای اعتبار آن لازم است که مشخصات برواتی که مورد تضمین قرار می گیرند در سند ذکر گردند.

✓ طبق ماده 249 ق. ت، ضامنی که ضمانت برات دهنده یا محال علیه یا ظهرنویسی را کرده، فقط با کسی مسئولیت تضامنی دارد که از او ضمانت نموده است.

✓ ضامن معمولاً نام کسی را که از او ضمانت می کند قید می کند، ولی چنانچه ضمانت بدون ذکر نام کسی نوشته شود، ضمانت از براتکش محسوب می گردد.

مبحث پنجم - وعده برات

✓ وعده برات (سررسید) روزی است که تعهد براتی باید انجام شود.

✓ طبق ماده 241 ق. ت، برات ممکن است به رؤیت باشد یا به وعده یک یا چند روز یا یک یا چند ماه از رؤیت برات، یا به وعده یک یا چند ماه از تاریخ برات، ممکن است پرداخت به روز معینی موکول شده باشد.

1- برات به رؤیت:

✓ براتی است که به محض ارائه باید پرداخت گردد.

اگر سررسید برات در برات نوشته نشده باشد، وعده برات به رؤیت تلقی می شود.

✓ برات به رؤیت چون باید به محض ارائه پرداخت گردد؛ قبولی لازم ندارد ولی گرفتن قبولی نیز اشکالی ندارد.

* در دو مورد قبولی برای برات به رؤیت گرفته می شود:

الف- در موقعی که براتکش قبل از به جریان انداختن برات قبولی براتگیر را اخذ می کند.

ب- در موقعی که براتکش ارائه برات را قبل از تاریخ معین منع می کند.

✓ برات به رؤیت باید در ظرف یکسال از تاریخ آن به براتگیر ارائه شود، مگر آنکه در خود برات مدت کمتر یا زیادتری تعیین شده باشد.

2- برات به وعده رؤیت:

✓ براتی است که وجه آن مدتی پس از رؤیت براتگیر باید پرداخت گردد.

✓ رؤیت برات از طرف براتگیر به منزله قبولی برات محسوب می شود و براتگیر باید در موقع رؤیت برات، تاریخ رؤیت را با تمام حروف بنویسد و اگر از نوشتن تاریخ خودداری کند تاریخ برات تاریخ قبولی محسوب میشود.

3- برات به وعده از تاریخ برات:

✓ براتی است که پرداخت آن موکول است به مدتی بعد از تاریخ صدور برات.

4- برات به وعده روز معین:

✓ براتی است که در آن روز پرداخت برات تعیین می شود. روز مزبور باید به طور صریح به ترتیب روز، ماه و سال روشن باشد ولی عرف و عادت تجارتی روزهایی را که در تقویم معین می باشد جایز می داند مثلاً روز نوروز

مبحث ششم- ظهر نویسی

✓ ظهورنویسی طریقه انتقال و واگذاری برات است که به وسیله نوشتن عباراتی در ظهر برات به عمل می آید.

✓ ظهر نویسی برات از اواخر قرن شانزدهم میلادی در ایتالیا معمول گردید و رفته رفته در دیگر کشورها رواج یافت.

✓ کسی که براتی در دست دارد چنانچه قبل از سررسیداحتیاج به وجه داشته باشد، می تواند بظهر نویسی برات به نام شخص دیگری و کسر کردن تنزل که عبارتست از بهره ای که به وجه پرداختی تا سررسید برات تعلق می گیرد، وجه آن را نقداً دریافت کند.

✓ تنزیل بروات تجار امروز اساس کار بانکهای تجارتی را تشکیل می دهد.

✓ طبق ماده 245 ق. ت، انتقال برات به وسیله ظهورنویسی به عمل می آید.

نک: وقتی براتکش در روی برات عبارت «بدون حواله کرد» یا عبارت مشابهی را ذکر کرده باشد برات جز به صورت یک واگذاری عادی، قابل واگذاری نیست.

✓ ظهورنویسی در وجه براتکش یا براتگیر اشکالی ندارد و هر کدام از آنها می توانند تا قبل از سررسید برات دو مرتبه آنها را در وجه دیگران ظهر نویسی کنند.

ظهنویسی معمولاً در پشت برات و یا بر روی ورقه ای که به برات الصاق می گردد امضاء شده و به عمل می آید.

- ✓ برات ممکن است در نتیجه ارث یا اختلاط دو شرکت و یا حکم دا دگاه به دیگری منتقل گردد و این شخص جانشین دارنده برات می شود و می تواند از کلیه حقوق دارنده برات استفاده کند.
- ✓ در عرف و عادت تجاری ایران ظهنویسی مشروط یا جزئی از برات معمول نیست.
- ✓ ظهنویسی در وجه حامل باطل شناخته نمی شود و در حکم ظهنویسی سفید است.
- ✓ قید تاریخ در ظهنویسی اجباری نیست ولی تاریخ ظهنویسی از این جهت اهمیت دارد که در صورتی دارنده برات می تواند از مزایای برات استفاده کند که برات قبل از سررسید به او منتقل شده باشد. موضوع دیگری که درباره تاریخ ظهنویسی اهمیت دارد از لحاظ اهلیت ظهنویس است، مثلاً اگر تاجری ورشکسته شود ظهن نویسی او بعد از تاریخ توقف معتبر نیست.

*** ظهنویسی به سه منظور ممکن است انجام بگیرد:**

ظهنویسی برای انتقال، ظهنویسی برای وصول، ظهنویسی به عنوان وثیقه

1- ظهن نویسی برای انتقال :

ظهنویسی طریقه انتقال حقوقی است که به برات تعلق می گیرد.
با ظهنویسی ذینفع برات تغییر پیدا می کند و دارنده جدید از کلیه حقوقی که به برات تعلق می گیرد استفاده می نماید و چنانچه براتی دارای وثیقه و تضمینی باشد، وثیقه مزبور و همچنین محل برات در صورتی که قبلاً تأیید شده باشد به دارنده برات تعلق می گیرد.

2- ظهنویسی به عنوان وکالت:

✓ ظهن نویسی به عنوان وکالت (ظهنویسی برای وصول) عبارتست از اینکه دارنده برات بدون اینکه مالکیت برات را به دیگری واگذار کند با ظهنویسی شخص دیگری را مأمور می کند که وجه آن را در سر رسید از براتگیر وصول کند. این نوع ظهنویسی امروزه خیلی معمول است.
✓ طبق قسمت آخر ماده 18 قانون متحدالشکل ژنو، وکالتی که به موجب ظهنویسی داده شده است با فوت موکل یا محجوریت او خاتمه پیدا نمی کند.

✓ دارنده برات به عنوان وکالت دارای کلیه حقوق و وظایفی است که بر عهده دارنده اصلی برات است.
✓ ظهن نویسی که برات را به عنوان وکالت به دیگری واگذار می کند در هر موقع می تواند وکیل خود را معزول کند و یا خود شخصاً وجه برات را مطالبه کند یا مسئولین برات را مورد تعقیب قرار دهد ولی عزل وکیل باید به اطلاع گیرنده برات برسد و یا اینکه وکالت باطل شود.

چنانچه وکیل (دارنده برات) قبل از سررسید برات ورشکسته شود ظهنویس می تواند عین برات را مسترد دارو برات مزبور وارد اموال غرما نمی شود ولی در صورتی که وجه برات وصول شده باشد و بین ظهنویس و دارنده

برات حساب جاری موجود باشد ظهرنویس طبکار دارنده برات محسوب شده و برای وصول وجه برات باید در غرما شرکت کند.

نک: دارنده برات چون فقط وکالت در وصول دارد حق واگذاری و ظهرنویسی برات به دیگری را ندارد و چنین ظهر نویسی باطل تلقی می شود.

3- ظهرنویسی به عنوان وثیقه:

چون برات دارای ارزش مالی است ممکن است به وسیله دارنده آن برای تحصیل اعتبار، در وثیقه گذاشته شود بدون آنکه مالکیت آن تغییر پیدا کند که این رویه بیشتر در بانکها معمول است و براتی که در بانکها به وثیقه گذاشته می شود از طرف دارنده برات ظهرنویسی سفید می شوند تا بانک بتواند در صورت لزوم آن را به حساب خود وصول نماید.

مبحث هفتم: مسئولیت امضاء کنندگان برات

کلیه کسانی که در برات از خود امضاء می گذارند در مقابل دارنده برات مسئولیت تضامنی دارند و در صورت عدم پرداخت برات در سررسید دارنده میتواند به هر کدام از آنها بدون رعایت تقدم وتأخر مراجعه نماید.

نک: به موجب ماده 249 ق.ت، براتکش در صورتی ضامن پرداخت برات است که دارنده برات وجه برات را در سررسید مطالبه نماید و در صورت عدم تأدیه، به موقع اعتراض نماید.

✓ براتگیری که برات را قبولی ننوشته باشد از لحاظ برات مسئولیتی نخواهد داشت ولی چنانچه محل برات از طرف براتکش در نزد او تأمین شده باشد براتکش می تواند علیه او اقامه دعوی نماید و خسارات حاصله از عدم قبولی و پرداخت برات را مطالبه نماید.

✓ ظهرنویس، دارنده براتی است که برات خود را به وسیله ظهرنویسی به دیگری انتقال می دهد و پرداخت وجه برات را تضمین می کند.

✓ طبق ماده 15 قانون متحدالشکل ژنو، ظهرنویس می تواند در ظهرنویسی شرط کند که ضامن قبولی یا پرداخت نیست ولی چنین تصریحی در قانون تجارت ایران وجود ندارد.

✓ ظهرنویسی که در نتیجه مطالبه دارنده برات مجبور شده است مبلغ برات را پرداخت کند می تواند به براتکش و ظهرنویسان ما قبل خود مراجعه و مبلغ برات و متفرعات آن را دریافت نماید.

نک: طبق بند آخر ماده 249 ق.ت، ضامنی که ضمانت برات دهنده یا محال علیه یا ظهرنویس را کرده فقط با کسی مسئولیت تضامنی دارد که از او ضمانت نموده است.

✓ طبق ماده 298 ق.ت، برات رجوعی براتی است که دارنده برات اصلی پس از اعتراض برای دریافت وجه آن و مخارج صدور اعتراض نامه و تفاوت نرخ بر عهده برات دهنده یا یکی از ظهرنویسها صادر می کند.

✓ طبق ماده 304 ق.ت، خسارت تأخیر تأدیه مبلغ اصلی برات که به واسطه عدم تأدیه اعتراض شده است از روز اعتراض و خسارت تأخیر تأدیه مخارج اعتراض و مخارج برات رجوعی از روز اقامه دعوی محسوب می شود.

✓ در صورتی که مسئولین برات ورشکسته شده باشند، اموال ورشکسته به نسبت بدهیهایی که دارد بین طلبکاران تقسیم می شود و دارنده برات فقط قادر خواهد بود یک قسمت از مبلغ برات را دریافت کند ولی ماده 251 اجازه می دهد که دارنده برات بتواند برای بقیه طلب به سایر مسئولین برات نیز مراجعه کند.

✓ ولی چنانچه یکی از مسئولین برات ورشکسته نباشد دارنده برات به او مراجعه خواهد نمود و وجه برات را وصول خواهد کرد.

مبحث هشتم- پرداخت برات

- ✓ طبق ماده 255 ق. ت، روز رؤیت در برواتی که به وعده از رؤیت است و روز صدور برات در برواتی که به وعده از تاریخ صدور است، حساب نخواهد شد.
- ✓ مهلت مطالبه وجه برات در قانون ایران همان مدتی است که در صورت عدم پرداخت اعتراض باید به عمل آید و این مدت 10 روز از تاریخ سررسید برات است و در قانون متحدالشکل ژنو این مدت 2 روز می باشد.
- ✓ در صورتی که صاحب برات از گرفتن وجه آن امتناع کند مسئول پرداخت وجه برات می تواند مبلغ برات را در صندوق دادگستری و دیعه گذارد.
- ✓ طبق ماده 252 ق. ت، پرداخت برات با نوع پولی که در آن معین شده به عمل می آید.
- ✓ اگر مبلغ برات به پولی باشد که در دو کشور دارای ارزش مختلف است فرض بر این است که پول کشور پرداخت منظور نظر است.
- ✓ چنانچه براتگیر در اهلیت قبض دارنده برات تردید کند می تواند وجه برات را در سررسید در نزد مقامات صالح تودیع کند.
- ✓ اگر براتگیر وجه برات را پرداخت کند بدون آنکه اصل برات را دریافت دارد در مقابل کسی که بعاصیل برات را به او ارائه دهد مسعول می باشد.
- ✓ پرداخت وجه برات به موجب نسخه ثانی یا ثالث ممکن است به عمل آید، در صورتی که روی آن نسخه قید شده باشد که پس از پرداخت وجه به موجب این نسخه، نسخ دیگر از اعتبار ساقط است.
- ✓ طبق ماده 260 ق. ت، شخصی که وجه برات را برحسب نسخه ای بپردازد که در روی آن قبولی نوشته نشده، در مقابل کسی که نسخه قبولی شده را دارد مسئول پرداخت وجه آن است.
- ✓ طبق ماده 261 ق. ت، در صورت گم شدن براتی که هنوز قبول نشده است، صاحب آن می تواند وصول وجه آن را بر حسب نسخه ثانی یا ثالث یا رابع الخ تقاضا کند.
- ✓ طبق ماده 262، اگر نسخه مفقود نسخه ای باشد که قبولی در روی آن نوشته شده؛ تقاضای پرداخت از روی نسخه های دیگر فقط به موجب امر محکمه پس از دادن ضامن به عمل می آید.

✓ طبق ماده 267، در صورتی که ضامن برات مفقود مدتی برای ضمانت خود معین نکرده باشد، مدت ضامن 3 سال است و هرگاه طی این 3 سال مطالبه یا اقامه دعوی نشده باشد، دیگر از این حیث دعوی بر علیه او در محکمه مسموع نخواهد بود.

1- پرداخت قسیمی از وجه برات و پرداخت قبل از موعد :

✓ طبق ماده 268، اگر مبلغی از وجه برات پرداخته شود به همان اندازه برات دهنده و ظهرنویس ها بری می شوند و دارنده برات فقط نسبت به بقیه می تواند اعتراض کند.

✓ این قاعده مبتنی بر دو اصل است:

اولاً، پرداخت قسمتی از وجه برات تعهد تضامنی سایر مسئولین برات را کاهش می دهد

ثانیاً، تاجر همواره می تواند وجوه دریافتی را به کار اندازد و آن را مورد استفاده قرار دهد.

✓ دارنده برات می تواند با دریافت وجه برات قبل از سررسید موافقت کند، ولی اگر در سررسید معلوم شود کسی که وجه برات را دریافت نموده دارنده حقیقی برات نیست، براتگیر در مقابل دارنده حقیقی برات مسئول استولی اگر وجه برات را در سررسید به دارنده ای که ظاهراً دارنده برات است بدهد، اگر از او خطا و تقلبی مشاهده نشود بری الذمه است.

نک: تقاضای پرداخت برات قبل از سررسید فقط در یک مورد قانونی تلقی می شود و آن موردی است که براتگیر بروات دیگری که بر عهده او صادر شده پرداخت ننموده باشد.

2- تأدیه وجه برات از طرف شخص ثالث:

✓ در مواردی که وجه برات از طرف براتگیر پرداخت نمی شود، شخص ثالثی ممکن است برای جلوگیری از اقدامات قانونی وجه بوات را از طرف براتکش یا هر یک از ظهرنویسها پرداخت نماید.

نک: شخص ثالث فقط می تواند از طرف برات دهنده یا یکی از ظهرنویسها عمل کند و آن هم پس از آنکه برات اعتراض شده باشد، بعلاوه پرداخت وجه توسط شخص ثالث باید در اعتراض نامه قید شود چون ممکن است پرداخت وجه به حساب براتگیر تلقی شود.

✓ طبق ماده 272، اگر وجه برات را شخص ثالث از طرف براتکش بپردازد، تمام ظهرنویسها بری الذمه می شوند و اگر پرداخت وجه از طرف یکی از ظهرنویسها به عمل آید ظهرنویسان بعد از او بری الذمه اند.

نک: چنانچه دارنده پرداخت شخص ثالث را رد کند، دیگر نمی تواند به کسانی که این پرداخت آنها را از مسئولیت بری می کرده مراجعه نماید.

مبحث نهم- حقوق و وظایف دارنده برات

1- ارائه برات و تحصیل قبولی و انجام تشریفات قانونی در صورت عدم قبولی برات

✓ طبق ماده 274، دارنده برات مکلف است پرداخت یا قبولی آن را در ظرف یکسال از تاریخ برات مطالبه نماید والا حق رجوع به ظهرنویسها و برات دهنده را نخواهد داشت.

✓ چنانچه برای تقاضای قبولی مدت بیشتر یا کمتری مقرر شده باشد دارنده برات باید در همان مدت قبولی برات را تقاضا نماید والا حق رجوع به براتکش و ظهرنویسها را نخواهد داشت.

2- اقدام برای دریافت وجه برات و انجام تشریفات قانونی در صورت عدم پرداخت

✓ طبق ماده 282، نه فوت محال علیه، نه ورشکستگی او نه اعتراض بگولی، دارنده برات را از اعتراض عدم تأدیه مستغنی نخواهد کرد.

✓ طبق ماده 284، دارنده براتی که به علت عدم تأدیه اعتراض شده، باید در ظرف 10 روز از تاریخ اعتراض عدم تأدیه را به وسیله اظهار نامه رسمی به کسی که برات را به او واگذار کرده اطلاع دهد.

✓ طبق ماده 285، هر یک از ظهر نویسها نیز باید در ظرف 10 روز از تاریخ دریافت اطلاع نامه فوق آن را به ظهرنویسان سابق خود اطلاع دهند.

✓ طبق رأی دیوان عالی کشور، عدم ارسال اظهارنامه موجب اسقاط حق دارنده برات بر ظهرنویسان قبلی نمی باشد.

3- اقامه دعوی

✓ چنانچه دارنده برات به علت عدم پرداخت بخواهد اقامه دعوی نماید باید ظرف یکسال از تاریخ اعتراض اقامه دعوی نماید که مبدأ مهلت برای اقامه دعوی تاریخ اعتراض است و چنانچه محل اقامت مدعی علیه خارج از محلی باشد که وجه برات باید در آنجا پرداخته شود برای هر 6 فرسخ یک روز اضافه خواهد شد.

✓ در مورد برواتی که باید در خارجه تأدیه شود اقامه دعوی بر علیه برات دهنده و یا ظهرنویسان مقیم ایران در ظرف 2 سال از تاریخ اعتراض باید به عمل آید.

✓ چنانچه هر یک از ظهر نویسها نیز بخواهد اقامه دعوی نماید، نسبت به او موعد از فردای ابلاغ احضاریه محکمه محسوب است و اگر وجه برات را بدون اینکه بر علیه او اقامه دعوی شده تأدیه نماید، از فردای روز تأدیه محسوب خواهد شد.

✓ طبق قانون متحدالشکل ژنو، مدت اقامه دعوی بر علیه قبول کننده، ظهرنویسان و براتکش به ترتیب 3 سال و یکسال می باشد و در مورد ظهرنویسان، هر یک بر علیه دیگران و براتکش 6 ماه از تاریخ روزی که برات را پرداخت نموده یا خودش طرف دعوا واقع شده می باشد.

4- تأمین خواسته در دعاوی مربوط به برات

✓ دادگاه مکلف است پس از اقامه دعوی به مجرد تقاضای دارنده برات معادل وجه برات را از اموال خوانده تأمین و توقیف نماید.

✓ دارنده برات می تواند ضمن دادخواست خود تقاضای اعلام ورشکستگی تاجری را که وجه برات را پرداخت نمی کند نیز بنماید.

مبحث دهم- اعتراض یا واخواست برات

✓ اعتراض در برات عبارتست از اثبات به وسیله یک مقام رسمی به درخواست دارنده برات که براتگیر از قبول یا پرداخت وجه برات در سهرسید خودداری کرده است.

✓ طبق ماده 293، اعتراض در موارد زیر به عمل می آید:

1- در مورد نکول 2- در مورد امتناع از قبول یا نکول 3- در مورد عدم تأدیه

نک: در حال حاضر رسیدگی به درخواست اعتراض در صلاحیت دادگاههای عمومی حقوقی است.

✓ طبق ماده 294، اعتراض نامه باید مراتب زیر را دارا باشد:

1- سواد کامل برات با کلمه محتویات آن اعم از قبولی و غیره 2 - امر به تأدیه وجه برات

نک: اعتراض عدم قبولی در مواقعی ضروری است که وعده برات از تاریخ رؤیت است و در نتیجه تعیین سررسید برات احتیاج به تعیین تاریخ رؤیت برات دارد.

✓ طبق ماده 293، اعتراض باید به کلیه کسانی که مسئول پرداخت برات می باشند ابلاغ گردد و عدم رعایت آن باعث اسقاط حق دارنده برات می گردد (ماده 290)

* اعتراض برات به دارنده برات مزایای زیر را اعطا می کند:

1- به مجرد تقدیم دادخواست دارنده برات می تواند تقاضای تأمین خواسته نماید.

2- خسارت تأخیر تأدیه به مبلغ اصلی برات و نیز خسارت تأخیر تأدیه مخارج اعتراض و مخارج برات رجوعی.

* طبق قانون متحدالشکل ژنو در موارد زیر دارنده برات از تنظیم اعتراض نامه معاف است:

1- در صورتی که در برات قید شده باشد که در صورت نکول، برات باید بدون هزینه برگشت شود.

2- در صورتی که برات به واسطه عدم قبولی اعتراض شده است، اعتراض عدم تأدیه ضرورت ندارد.

3- در صورت ورشکستگی براتگیر، ارائه حکم ورشکستگی، جانشین اعتراض نامه می شود.

مبحث یازدهم - برات رجوعی

✓ برات رجوعی براتی است که دارنده برات پس از اعتراض بر روی یکی از مسئولین برات می کشد و وجه برات را به وسیله آن مطالبه می نماید.

✓ طبق ماده 299؛ اگر برات رجوعی به عهده برات دهنده اصلی صادر شود، تفاوت بین نرخ مکان تأدیه برات

اصلی و نرخ مکان صدور آن بر عهده او خواهد بود و اگر به عهده یکی از ظهر نویسها صادر شود، مشارالیه

باید از عهده تفاوت نرخ مکانی که برات اصلی را در آنجا معامله یا تسلیم کرده و نرخ مکانی که برات رجوعی در

آنجا صادر شده برآید.

✓ به برات رجوعی باید صورتحسابی با مراتب زیر ضمیمه شود:

- 1- اسم شخصی که برات رجوعی به عهده او صادر شده است.
- 2- مبلغ اصلی برات اعتراض شده
- 3- مخارج اعتراض نامه و سایر مخارج معموله مانند وجه تمبر و مخارج پست
- 4- مبلغ تفاوت نرخهای مذکور در ماده 299.

مبحث دوازدهم- برات وقوانین خارجی

✓ طبق ماده 305، در مورد برواتی که در خارج از ایران صادر شده شرایط اساسی برات تابع قوانین مملکت صدور است و نیز هر قسمت از سایر تعهدات براتی که در خارجه به وجود آمده تابع قوانین همان مملکت است.

فصل سوم - سفته

✓ طبق ماده 307، سفته یا فته طلب سندی است که به موجب آن امضاء کننده تعهد می کنهبلغی در موعد معین یا عندالمطالبه در وجه حامل یا شخص معین و یا به حواله کرد آن شخص کارسازی نماید.

نک: فرق بین سفته و برات این است که صادر کننده سفته خود باید مبلغ سفته را پرداخت نماید.

✓ اکثریت دادگاههای ایران معاملات مربوط به سفته را اگر بین غیر تجار انجام گرفته باشد تجارتی نمی دانند.

✓ طبق ماده 308، فته طلب علاوه بر امضاء یا مهر باید دارای تاریخ و متضمن مراتب زیر باشد:

- 1- مبلغی که باید تأدیه شود با تمام حروف 2- گیرنده وجه 3- تاریخ پرداخت -

✓ طبق ماده 75 قانون متحدالشکل ژنو، درج نکات زیر در سفته اجباری است:

- 1- ذکر کلمه سفته بر روی سند یا کلمات مشابه آن
- 2- قبول پرداخت بدون قید و شرط مبلغ
- 3- تعیین سر رسید
- 4- محلی که سفته باید در آنجا پرداخت گردد
- 5- نام کسی که به او یا در وجه او مبلغ سفته باید پرداخت گردد
- 6- تعیین محل و تاریخی که سفته صادر شده است
- 7- امضای متعهد سفته.

نک: مطالبه وجه سفته در سفته های عندالمطالبه زمانی تحقق می یابد که از طریق ارسال اظهار نامه رسمی ، متعهد از نیت متعهد له برای مطالبه سفته مستحضر شود.

✓ چنانچه محل پرداخت در سفته قید نشده باشد محل اقامت متعهد محل پرداخت سفته است.

فصل چهارم- چک

مبحث اول - تعریف چک

✓ طبق ماده 310، چک نوشته ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که در نزدحال علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می نماید.

✓ چک از لحاظ شکل به برات شباهت دارد ولی چون اجرای آن فوری است وسیله تحویل اعتبار تلقی نمی شود.
✓ طبق ماده 314، صدور چک ولو اینکه از محلی به محل دیگر باشد، ذاتاً عمل تجاری محسوب نیست، لیکن مقررات چک همان احکام برات که در قانون ذکر شده می باشد.

✓ قانون تجارت ایران برخلاف قانون متحدالشکل ژنو، قید کلمه چک بر روی چک را الزامی ندانسته است.

✓ در صورتی که کلمه چک در روی سند قید نگردد، ممکن است سند مزبور برات به رویت محسوب گردد.

*نکاتی که باید اجباراً در چک قید شوند عبارتند از:

1- دستور بدون قید و شرط پرداخت مبلغی

2- نام پرداخت کننده چک (بانک)

3- محل صدور چک: محل صدور چک از لحاظ مهلتی که برای ارائه چک برای دریافت وجه آن پیش بینی شده اهمیت دارد.

4- تاریخ صدور چک

5- نام گیرنده چک

6- امضای صادر کننده چک

✓ طبق ماده 315، اگر چک در همان محلی که صادر شده است باید تأدیه گردد، دارنده چک باید در ظرف 15 روز از تاریخ صدور وجه آن را مطالبه کند و اگر از یک نقطه به نقطه دیگر ایران صادر شده باشد مهلت مطالبه آن 45 روز است و چنانچه ظرف مواعد مذکور اقدام نکند، دیگر دعوی او بر علیه ظهر نویس مسموع نخواهد بود.

✓ طبق نظر اداره حقوقی قوه قضائیه اگر در چک تاریخ سال قید نگردد چک بدون تاریخ محسوب و اعتبار و امتیاز چک را ندارد.

✓ چنانچه نام شخص معینی در چک بدون ذکر «به حواله کرد» یا «در وجه» ذکر شده باشد، چک فقط قابل پرداخت به آن شخص معین است و انتقال آن به وسیله ظهرنویسی ممکن نیست، ولی اگر در وجه یا حواله کرد شخصی معینی باشد، چک قابل انتقال است و با ظهرنویسی ممکن است آن را به دیگری واگذار نمود.

✓ چک در وجه حامل آن است که در متن چک نام گیرنده نباشد و گیرنده آن حامل باشد که در اینصورت بدون نیاز به ظهرنویسی قابل انتقال می باشد.

نک: طبق قانون ایران چک باید به امضای صادرکننده برسد و صدور چک با مهر صادر کننده جایز نمی باشد.

✓ بانکها اصولاً دسته چک را به مشتریانی که در نزد بانک حساب جاری باز کرده اند می دهند.

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com

* مقررات و شرایط عمومی حساب جاری:

- 1- بانک فقط ملزم به پرداخت وجه چکهایی است که صادر کننده در حالی که چک صادر نموده وجه کافی در حساب خود داشته باشد
- 2- بانک ملزم نیست وجه چکهایی را که بیش از 6 ماه از تاریخ صدور آن گذشته بپردازد، مگر آنکه پرداخت آن مجدداً از طرف صاحب حساب تأیید گردد
- 3- بانک نمی تواند پرداخت وجه چکی را که طبق مقررات صادر شده معوق بگذارد، مگر در حدود قوانین
- 4- کلیه زیانهای که در اثر تقلب در چک یا برگ درخواست دسته چک یا گم شدن آنها پیش آید، متوجه صاحب حساب است
- 5- مانده حسابهای ارزی مشتریان تابع قوانین ارزی ایران و هر کشوری که آن ارز متعلق به آن کشور است خواهد بود
- 6- چنانچه صاحب حساب رونوشت یا تصویر چک صادره خود را بخواهد در صورتی به وی داده خواهد شد که فقط شخصی که چک به نام او صادر شده وجه چک را دریافت کرده باشد.

مبحث سوم- انواع چک

اقسام مختلف چک عبارتند از:

- 1- چک عادی 2- چک بسته 3- چک تأیید شده 4- چک تضمین شده 5- چک در گردش 6- چک مسافرتی

- 1- چک عادی: چکهایی هستند که اشخاص بر روی بانکها به حساب جاری خود می کشند و قبول کننده آن تضمینی جز اعتبار صادر کننده آن ندارد. این چکها ممکن است در وجه شخصی معین یا به حواله کرد شخص معین و یا در وجه حال باشند.
 - 2- چک بسته: این چک از لحاظ شکل همان چک معمولی می باشد که بر روی آن دو خط موازی کشیده شده و در نتیجه ترسیم این خطوط چک مزبور فقط در وجه بانک یا مشتری یک بانک قابل پرداخت است.
- ✓ در ایران مقررات قانونی برای چک بسته وجود ندارد.

* فایده چک بسته در این است که:

اولاً، در صورتی که چک دزدیده یا گم شود چون دریافت کننده آن بانک است و کسی که در بانک حساب دارد گیرنده آن معلوم است.

ثانیاً، چون چک در وجه بانک یا به حساب شخصی که در بانک حساب دارد پرداخته می شود از رد و بدل شدن پول احتراز می شود.

نک: چنانچه بین دو خط موازی نام بانک مخصوصی نوشته شده باشد فقط همان بانک می تواند وجه چک را وصول کند.

3- چک تأیید شده: چکی است که اشخاص عهده بانکها به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محال علیه پرداخت وجه آن تأیید میشود. تأیید چک ممکن است بر روی هر چکی نوشته شود و بانکی که صادر کننده چک در آنجا حساب دارد موظف است موجود بودن محل چک را در روی چک تأیید کند.

4- چک تضمین شده: چکی است که توسط بانک به عهده همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین میشود.

✓ صدور چک های تضمین شده فقط برای بانک ملی ایران اجازه داده شده است.

✓ فوت و حجر صادر کننده چک تضمین شده خللی به حقوقی دارنده چک وارد نخواهد ساخت.

✓ چک تضمین شده به کسی تسلیم می شود که در بانک دارای حساب باشد.

✓ دوره عمر چک محدود است و با تسلیم آن به بانک برای دریافت وجه آن، دیگر اعتباری ندارد.

*** به طور کلی پول دو وظیفه مهم دارد:**

1- مقیاس ارزش اشیاء به شمار می آید و وسیله می شود که اشیاء غیر متشابه با هم جمع شوند.

2- پول وسیله مبادله اشیاء می باشد.

✓ در تعریف ذات پول، طرفداران فرضیه فلزی معتقدند که ارزش پول ناشی از فلزی است که پشتوانه آن می باشد

*** انواع مختلفه پول:**

1- پولهای کاغذی: عبارتست از بلیط های بانکی که قابل تبدیل به پول فلزی بوده و به محض ارائه آن از طرف حامل قابل تبدیل به فلزات است و در اصطلاح اقتصادی به پول فی دوسی یا پول موسوم است.

2- کاغذهای پولی: بلیط های دولتی است که غیر قابل تبدیل به طلا بوده و رواج آن اجباری می باشد.

3- پول بانکی: عبارت از موجودی های در حساب جاری و گردش اعتبارات در بانک، به وسیله صدور چک یا دستور نقل وجوه از حسابی به حساب دیگر می باشد.

*** پول های کاغذی**

از انواع بلیط های بانکی بلیطی است که قابل تبدیل به طلا است و دارای اقسام زیر می باشد:

الف- قسم اول بلیط بانکی است که قابلیت تبدیل آن به طلا جنبه عمومی دارد و همه افراد می توانند با ارائه بلیط

بانکی چه کم ارزش باشد و چه پر ارزش موفق به اخذ سکه طلا به میزان بلیط بانکی خود شوند، این قسم بلیط

بانکی را در اصطلاح اقتصادی گلداسپی شی استاندارد گویند.

ب- قسم دوم بلیط بانکی است که قابلیت تبدیل آن به طلا به شکل شمش می باشد و در بین اشرفی عمومیت دارد که در اصطلاح اقتصادی گلدبولی ن استاندارد نام دارد.

ج- قسم سوم بلیط بانکی است که قابلیت تبدیل آن قائم به ارز خارجی است که در اصطلاح اقتصادی گلداکس چنج نام دارد.

*** از لحاظ تعیین پشتوانه بلیط های بانکی به اقسام زیر تقسیم می شوند:**

1- بعضی از ممالک انتشار بلیط بانکی را از طرف بانک ناشر منوط به این می کنند که پشتوانه آن صد در صد طلا باشد، این متد را کوورتر انتگرال می نامند.

2- طریقه دوم برای میزان انتشار بلیط ها حداکثر در نظر می گیرند، بدون اینکه هیچ نسبت قانونی بین ارزش بلیط های منتشر شده و پشتوانه بانک قائل شوند، که این طریقه در علم اقتصاد معروف است به پلافن.

3- در طریقه سوم یک نسبت قانونی بین اسکناس کلی منتشر شده و پشتوانه آن معین می شود، این طریقه را کوورتر پروپرسیونل گویند.

*** کاغذهای پولی که قابل تبدیل به طلا نیستند**

بیله ان کوورتیل یکی دیگر از اقسام بلیط های بانکی است که فاقد قابلیت تبدیل به طلا می باشد و رواج آن اجباری است. این قبیل بلیط ها فاقد پشتوانه هستند و انتشار آنها از طرف دولت صورت می گیرد.

*** پول بانکی**

بانک های معمولی که حق انتشار بلیط بانکی ندارند متوسل به اقراض به مشتریان خود می شوند و مجاز می شوند نسبت به بانک ای ناشر بلیط بانکی چک صادر کنند ، به این ترتیب پول جدیدی به اسم پول بانکی منداسکریپتورال تعبیه می شود.

توسل به این تدبیر از جهت کمی پول دارای پشتوانه در غالب کشورهاست که به آن کم خونی پول گویند.

✓ اسکناس و چک تضمین شده از مصادیق بلیط بانکی به شمار می آیند.

*** خصوصیات چک تضمین شده:**

چک تضمین شده دارای دو قسمت پشتوانه می باشد:

اول، سپرده مشتریان بانک ملی که طلبکار بانک به شمار می آیند.

دوم، وثائقی که مشتریان بانک در قبال استفاده از اعتبارات می دهند.

✓ انتشار چک تضمین شده غیر محدود نبوده، بلکه محدود به تقاضای مشتریان در حدود طلب و وثائق آنهاست

✓ چک تضمین شده یک سند رسمی تلقی شده زیر امضای مدیر کل بانک را در بر دارد.

نک: اقبال عمومی و مقبولیت در جامعه مهمترین خصیصه پول به شمار می آید «منه کرایانس سوسیال»

✓ یکی از عوامل پیدایش بحران قلت پول، خارج کردن یک قسمت از بلیط های بانکی است که مورد فعالیت

تولیدی قرار گرفته است، عامل مهمتر از آن عدم کفایت عرضه در تمام شئون اقتصادی می باشد.

5- چک های در گردش و چک مسافرتی: چک مسافرتی چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می شود.

✓ فایده چک مسافرتی این است که چون در وجه اشخاص صادر می گردد در صورت گم شدن دارنده آن می تواند مراتب را به بانک صادر کننده اطلاع دهد تا از پرداخت آن جلوگیری شود.

نک: پرداخت چکهای تضمین شده و مسافرتی را نمی توان متوقف نمود مگر آنکه بانک صادر کننده نسبت به آن ادعای جعل نماید.

مبحث چهارم- صدور چک

✓ در صدور چک مانند برات سه نفر دخالت دارند:

صادر کننده چک، پرداخت کننده چک و گیرنده چک

✓ معمولاً صادر کننده چک نمی تواند بر روی خودش چک بکشد و این کار در صورتی مجاز تلقی می شود که صادر کننده دارای شعب مختلف باشد و چک از طرف شعبه بر عهده شعبه دیگر صادر شود.

نک: چون چک قابل پرداخت به رؤیت است، محل چک در هنگام صدور باید موجود باشد.

✓ موجود بودن محل چک در موقع صدور، چک را از برات متمایز می سازد زیرا در برات موجود بودن محل در موقع صدور شرط نیست.

محل چک نمی تواند بروات و اسنادی باشد که به بانک برای وصول داده شده و سر رسید آنها هنوز نرسیده مگر آنکه بروات مزبور تنزیل شده باشند.

مبحث پنجم - قانون صدور چک

✓ طبق ماده 2 قانون صدور چک؛ چکهای صادره عهده بانکهایی که طبق قوانین ایران دایر شده اند در حکم اسناد لازم الاجرا می باشد و در صورت عدم وصول وجه چک دارنده آن می تواند به اجرای ثبت اسناد محل مراجعه نماید. اجراء ثبت در صورتی دستور اجرا صادر می کند که مطابقت امضای چک با نمونه امضای صادر کننده در بانک از طرف بانک گواهی شده باشد.

✓ دارنده چک می تواند محکومیت صادر کننده چک را نسبت به پرداخت کلیه خسارات و هزینه های ناشی از عدم وصول چک را تقاضا نماید.

✓ چنانچه صادر کننده چک دستور به عدم پرداخت وجه چک به بانک دهد باید ظرفیک هفته شکایت و گواهی تقدیم شکایت خود را به بانک تسلیم کند، در غیر اینصورت پس از انقضای مدت مذکور، بانک از محل موجودی به تقضای دارنده چک وجه آن را پرداخت می کند.

✓ طبق ماده 7 قانون صدور چک اصلاحی 1382، هر کس مرتکب صدور چک بلامحل گردد به شرح زیر محکوم می شود:

- الف- چنانچه مبلغ چک کمتر از ده میلیون ریال باشد به حبس تا حداکثر 6 ماه محکوم می شود
- ب- چنانچه مبلغ چک از ده میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال باشد از 6 ماه تا یکسال حبس محکوم می شود
- ج- چنانچه مبلغ چک از پنجاه میلیون ریال بیشتر باشد به حبس از یک سال تا دو سال و ممنوعیت از داشتن دسته چک به مدت 2 سال محکوم خواهد شد و در صورت اصرار چکهای بلامحل، مجموع مبالغ مندرج در متون چکها ملاک عمل می باشد.

❖ اعمالی که به مناسبت صدور چک جرم می باشند عبارتند از:

- 1- صدور چک بدون داشتن محل در بانک
 - 2- خارج کردن تمام یا قسمتی از وجهی که با اعتبار آن چک صادر گردیده است
 - 3- دستور عدم پرداخت وجه چک
 - 4- تنظیم چک به گونه ای که مانع پرداخت آن از طرف بانک گردد.
- نک: تنها موردی که دستور عدم پرداخت چک از طرف صادر کننده مشمول تعقیب جزایی نمی شود موردی است که چک مفقود یا سرقت شده یا مجعول باشد یا از طریق کلاهبرداری، خیانت در امانت یا جرایم دیگر تحصیل شده باشد و آن هم در صورت اثبات از طرف صادر کننده چک.
- ✓ در صورتی که موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ چک باشد دارنده چک می تواند همان مبلغ موجود را دریافت نماید و چک مزبور نسبت به مبلغی که پرداخت نگردیده بی محل محسوب می شود.
- ✓ در صورتی که صادر کننده چک قبل از تاریخ شکایت کیفری به طرق مختلف وجه چک را تأدیه نماید قابل تعقیب کیفری نیست.
- ✓ چنانچه پس از صدور حکم قطعی شاکی گذشت کند و یا محکوم علیه موجبات پرداخت وجه چک را فراهم کند اجرای حکم موقوف می شود و محکوم علیه تنها ملزم به پرداخت $\frac{1}{3}$ جزای نقدی مقرر در حکم خواهد شد.
- ✓ برای تسریع رسیدگی به دعاوی مربوط به چک، رسیدگی به کلیه دعاوی جزایی و حقوقی مربوط به چک در دادسرا و دادگاه تا خاتمه دادرسی، فوری و خارج از نوبت به عمل خواهد آمد (ماده 16 قانون صدور چک)
- ✓ طبق ماده 11 قانون صدور چک، دارنده چک باید ظرف 6 ماه از تاریخ صدور چک برای وصول وجه آن مراجعه کرده باشد و اگر چک بعد از 6 ماه از تاریخ صدور آن به بانک ارائه شود دارنده دیگر حق شکایت کیفری ندارد.
- ✓ طبق ماده 19، اگر چک به نمایندگی یا وکالت از طرف صاحب حساب صادر شده باشد، صادر کننده و صاحب حساب متضامناً مسئول پرداخت وجه چک می باشند، به علاوه امضاء کننده مسئولیت کیفری خواهد داشت.

مبحث ششم- انتقال چک

✓ چنانچه در متن چک غیر قابل انتقال بودن آن تصریح نشده باشد چنانچه در وجه شخص معینی باشد با ظهرنویسی قابل انتقال است و در صورتی که در وجه حامل باشد با تسلیم آن به انتقال گیرنده. ظهرنویسی چک در وجه حامل تنها موجب ضمانت ظهرنویس برای پرداخت وجه چک می گردد و در انتقال چک تأثیری ندارد.

مبحث هفتم- پرداخت وجه چک

✓ پرداخت وجه چک به رؤیت است و هرگونه شرط مخالفی برای معوق نمودن یا مشروط کردن پرداخت وجه چک مانند این است که نوشته نشده است.

✓ طبق ماده 315؛ اگر چک در همان محلی که صادر شده باید تأدیه گردد، دارنده چک باید در ظرف 15 روز از تاریخ صدور وجه آن را مطالبه کند و اگر از یک نقطه به نقطه دیگر ایران صادر شده باشد، در ظرف 45 روز از تاریخ صدور چک مطالبه شود.

✓ در مورد چکهایی که در خارج از ایران صادر شده و باید در ایران پرداخت شود مدت ارائه چک و مطالبه وجه آن 4 ماه از تاریخ صدور می باشد.

✓ طبق ماد 316، کسی که وجه چک را دریافت می کند باید ظهر آن را امضا یا مهر نماید، اگر چه چک در وجه حامل باشد.

مبحث هشتم- عدم پرداخت چک و وظایف دارنده چک برای حفظ حقوق خود

✓ در صورتی که وجه چک پرداخت نشود صادر کننده و ظهرنویسان و ضامنان در مقابل دارنده چک مسئولیت تضامنی دارند.

✓ دارنده چک موظف است چک را برای وصول در مدتهای قانونی ارائه دهد، نتیجه عدم ارائه چک در مدت قانونی باعث برائت ذمه ظهرنویسان می شود.

✱ دعوی دارنده چک بر صادر کننده به سه طریق ممکن است جریان پیدا کند:

- 1- مراجعه به اجرای اسناد رسمی و تقاضای صدور اجرائیه
 - 2- اقامه دعوی در دادگاه حقوقی به خواست مطالبه وجه چک و کلیه خسارات قانونی و تأخیر تأدیه
 - 3- تسلیم شکایت جزایی و تعقیب صادر کننده چک به عنوان صدور چک بی محل
- نک: دعوی دارنده چک بر علیه ظهرنویسان فقط از طریق دادگاه حقوقی میسر است که مدت آن در ایران یکسال از تاریخ احرار عدم پرداخت و در خارج 2 سال از تاریخ احرار عدم پرداخت است.

فصل پنجم - مرور زمان در دعاوی راجع به برات، سفته و چک

✱ در مورد برات، سفته و چک دو نوع مرور زمان وجود دارد:

1- مرور زمان به معنی حقیقی آن که بعد از گذشت مهلت مزبور بدهکار می تواند به استناد حصول مرور زمان از پرداخت بدهی خود استتکاف کند

2- رعایت مواعیدی است برای انجام بعضی از تشریفات، که عدم رعایت این مواعد موجب اسقاط حق دارنده برات بر علیه بعضی از مسئولین برات می گردد.

مبحث اول- موارد اسقاط حق دارنده برات بر علیه بعضی از مسئولین برات و سفته و چک

✓ طبق ماده 274، نسبت به برواتی که وجه آن باید در ایران به رویت یا به وعده از رویت تأدیع شود، دارنده برات مکلف است پرداخت یا قبولی آن را در ظرف یک سال از تاریخ برات مطالبه نماید و الا حق رجوع به ظهرویسها و هم چنین به برات دهنده که وجه برات را به محال علیه رسانیده است نخواهد داشت.

✓ ممکن است بین برات دهنده، دارنده برات یا ظهرویسان قراردیگری برای تقلیل یا افزایش مدت ارائه برات گذاشته شده باشد، در این صورت قرار مزبور بین آنها معتبر است.

✓ در صورت عدم تأدیه وجه برات، دارنده برات مکلف است ظرف 10 روز از تاریخ سر رسید مبادرت به اعتراض نماید و عدم اعتراض موجب اسقاط حق او بر علیه براتکش و ظهرویسها خواهد شد.

نک: دعوی دارنده برات بر علیه براتکش زمانی پذیرفته نمی شود که براتکش ثابت نماید که در سر موعد وجه برات را به محال علیه (براتگیر) رسانده است.

✓ دارنده برات برای مطالبه وجه برات باید ظرف یکسال (در ایران) یا دو سال (در خارج) از تاریخ اعتراض بر علیه آنها اقامه دعوی نماید و بعد از گذشت مواعد مذکور دعوی او پذیرفته نمی شود.

✓ در مورد چک، دارنده آن موظف است ظرف 15 روز (در همان محل) و 45 روز (در نقاط دیگر ایران) و 4 ماه (در خارج از ایران) از تاریخ صدور وجه آن را مطالبه کند و اگر ظرف مواعد مذکور پرداخت وجه چک را مطالبه نکند، دعوی او بر علیه ظهرویس مسموع نخواهد بود و اگر وجه چک به سببی که مربوط به محال علیه است از بین برود دعوی دارنده چک بر علیه صادرکننده نیز مسموع نخواهد بود.

✓ دارنده چک باید از تاریخ اطلاعیه بانک مبنی بر عدم پرداخت چک در ظرف 3 یا 6 ماه بر علیه ظهرویسان اقامه دعوی نماید.

مبحث دوم- مرور زمان

طبق ماده 318، دعاوی راجعه به برات و فته طلب و چک که از طرف تجار یا برای امور تجاری صادر شده، پس از انقضای 5 سال از تاریخ صدور اعتراض نامه و یا آخرین تعقیب قضایی در محاکم مسموع نخواهد بود، مگر

اینکه در ظرف این مدت رسماً اقرار بدین واقع شده باشد که در اینصورت مبدأ مرور زمان از تاریخ قرار محسوب است.

نک: در صورت عدم اعتراض مدت مرور زمان از تاریخ انقضاء مهلت اعتراض شروع می شود.

✓ تنها سفته ها و چک هایی که از طرف تجار یا برای امور تجاری صادر می گردند مشمول 5 سال مرور زمان می گردند.

✱ دعاوی زیر از لحاظ استفاده بلاجهت مشمول مرور زمان 10 ساله (اموال منقول) قرار می گیرند:

- 1- دعوی دارنده برات بر قبول کننده براتی که وجه آن را دریافت کرده باشد
- 2- دعوی دارنده برات بر علیه براتکشی که وجه برات را به براتگیر نرسانیده است
- 3- شخص ثالثی که از طرف براتکش یا قبول کننده برات وجه برات را پرداخته باشد، بر علیه براتکش یا براتگیر
- 4- ضامنی که وجه برات را از طرف یکی از مسئولین برات پرداخته باشد، بر علیه مضمون عنه و ...

فصل ششم - قبض انبار (وارانت)

✓ قبض رسمی انبار یا وارانت، سند قابل معامله ای است که به وسیله آن تاجری به عنوان ضمانت تعهد خود اجناسی را که در انبار عمومی یا نزد خود دارد به گرو طلبکار می دهد که این سند در عین حال معرف طلب و گرویی است.

✱ انبار عمومی در مقابل دریافت کالا دو نوع قبض صادر می کند:

یکی قبض رسید و یکی برگ وثیقه

✓ انتقال قبض رسید به منزله انتقال کالا و گرو گذاشتن برگ وثیقه به منزله گرو گذاشتن کالا می باشد ، و این اسناد با ظهنویسی قابل نقل و انتقال می باشند.

نک: انبارهای عمومی به صورت شرکت سهامی تأسیس می شوند و تمام سهام آن با نام می باشد.

✓ وظیفه نظارت در تأسیس و اداره انبارهای عمومی با شورای نظارت و هماهنگی می باشد.

✓ انبار عمومی مسئول خسارات ناشی از خود کالا و نقص و بسته بندی و قوه قاهره نمی باشد.

✓ طبق ماده 8 قانون انبارهای عمومی، ظهنویسان برگ وثیقه در مقابل دارنده آن مسئولیت تضامنی دارند و هرگاه ماحصل فروش کالا برای پرداخت طلب دارنده وثیقه کافی نباشد دارنده می تواند نسبت به بقیه طلب خود به هر یک از ظهنویسان قبلی مراجعه نماید.

چنانچه در موقع سررسید طلب دارنده برگ وثیقه پرداخت نگردد او میتواند ظرف 10 روز پس از انقضای موعد مذکور در برگ وثیقه، برای وصول طلب خود فروش کالای مورد وثیقه را از اجرای ثبت محل در خواست نماید و چنانچه بدهکار ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ اجرائیه بدهی خود را نپردازد، اقدام به فروش مورد وثیقه از طریق حراج خواهد شد.

✓ برای آنکه دارنده برگ وثیقه بتواند از حق رجوع خود به ظهرویسان استفاده کند باید در ظرف یک ماه از تاریخ سر رسید؛ تقاضای صدور اجرائیه نماید.

✓ چنانچه قبض رسید با برگ وثیقه مفقود شود، ذیحقی به دادگاه شهرستان محل توزیع کالا مراجعه می کند و دادگاه مراتب را 3 نوبت متوالی هر 10 روز یک بار در یکی از روزنامه های کثیرالانتشار محل منتشر می نماید.

نک: م رور زمان دعاوی مربوط به قبض رسید و برگ وثیقه مفقود 2 سال از تاریخ دادن تأمین می باشد و در پایان این مدت تأمین آزاد و هیچگونه دعوایی مسموع نمی باشد.

فصل هفتم- اوراق بهادار و اسناد در وجه حامل

مبحث اول- تعریف و خصوصیات اوراق بهادار

اوراق بهادار: عبارتند از اوراقی که نماینده مشارکت در مؤسسه یا قرضه طویل المدتی بوده و قابل معامله می باشد، این اوراق که اغلب در بورس نیز معامله می شوند اوراق بورسی نیز نامیده می شوند.

✓ اوراق بهادار نه تنهاعرف حق هستند بلکه امروزه این حق با سند توأم است و خود سند دارای ارزش مخصوصی است، لذا اوراق بهادار اموال منقول محسوب میشوند.

نک: اوراق بهادار به معنی اخص فقط به سهام و برگهای قرضه دولتی و غیر دولتی اطلاق می شود.

اوراق مشارکت: اوراق بهادار با نام یا بی نامی است که به قیمت اسمی مشخص برای مدت معین منتشر می شود و به سرمایه گذارانی که قصد مشارکت در اجرای طرحهای عمرانی و تولیدی رادارند واگذار می شود.

✓ خرید و فروش این اوراق مستقیماً و یا از طریق بورس اوراق بهادار مجاز می باشد.

✓ تضمین باز پرداخت اصل و سود علی الحساب و سود تحقق یافته این قبیل اوراق توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی از محل اعتبارات خاصی به عمل خواهد آمد.

✓ در خواست انتشار اوراق مشارکت توسط شرکتهای دولتی قبل از ارائه به بانک مرکزی باید به تصویب مجمع عمومی و یا شورای عالی شرکتهای مربوط رسیده باشد.

✓ حداکثر میزان اوراق مشارکت قابل انتشار در هر سال توسط شورای پول و اعتبار تعیین و اعلام می گردد.

فصل هشتم - بورس

✓ بورس محلی است که در آنجا اوراق بهادار یا کالاهای متحدالشکل برای خرید و فروش مورد عرضه و تقاضا قرار می گیرند و بهای اوراق بهادار یا کالا در نتیجه عرضه و تقاضا تعیین و اعلام می شود.

بورس اوراق بهادار: بازاری متشکل و خود انتظام است که اوراق بهادار در آن توسط کارگزاران و یا معامله گران طبق مقررات این قانون مورد داد و ستد قرار می گیرد.

✓ بورس اوراق بهادار در قالب شرکت سهامی عام تأسیس و اداره می شود.

✓ تاریخ افتتاح بورس در ایران 2 آبان ماه 1346 می باشد.

قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب 1384/9/1:

رجوع شود به کتاب صفحات 235 الی 253

* اساسنامه سازمان بورس و اوراق بهادار

✓ طبق ماده 7 اساسنامه، ارکان سازمان عبارتند از:

الف- شورا ب- هیأت مدیره پ- رئیس سازمان ت- حسابرس - بازرس

✓ طبق ماده 9، هیأت مدیره سازمان متشکل از 5 عضو است که از میان افراد امین و دارای حسن شهرت و تجربه در رشته مالی و منحصرأ از کارشناسان بخش غیر دولتی به پیشنهاد رئیس شورا و با تصویب شورا برای مدت 5 سال انتخاب می شوند.

✓ رئیس شورا حکم اعضای هیأت مدیره را صادر می کند.

✓ طبق ماده 14، حقوق، مزایا و پاداش اعضای هیأت مدیره را شورا تعیین می کند.

✓ طبق ماده 13، رئیس هیأت مدیره از بین اعضاء و تصویب شورا برای مدت 30 ماه تعیین می شود.

✓ رئیس هیأت مدیره، رئیس سازمان و بالاترین مقام اجرایی سازمان است.

✓ طبق ماده 15، جلسات هیأت مدیره با حضور حداقل 3 نفر که یکی از آنها رئیس یا نایب رئیس است رسمیت دارد.

✓ طبق ماده 19، در موارد زیر شورا عضویت هر یک از اعضای هیأت مدیره را لغو می نماید:

- 1- در صورت صدور حکم قطعی از دادگاه صالح مبنی بر محدودیت از حقوق اجتماعی
- 2- تخلف از مقررات قانون، اساسنامه و سایر مقررات مربوط به تشخیص شورا
- 3- از دست دادن توانایی جسمانی و روانی
- 4- عدم حضور غیر موجه در جلسات، بیش از 4 جلسه متوالی یا 6 جلسه متناوب در طول یکسال

* وظایف و اختیارات رئیس سازمان:

الف- اجرای مصوبات شورا و هیأت مدیره

ب- انجام هر نوع معامله و انعقاد کلیه قراردادها به نام سازمان و تغییر، تبدیل، فسخ، اقاله و ابطال آنها

پ- اقامه و تعقیب و دفاع از هر گونه دعوی اعم از حقوقی، کیفری و ثبتی و انصراف از آن

ت- افتتاح حساب به نام سازمان نزد بانکها و مؤسسات مالی

ث- تهیه و تنظیم بودجه، ترازنامه، برنامه ها به همراه گزارش فعالیت بازار اوراق بهادار و تسلیم آن به هیأت

مدیره

ج- اتخاذ تصمیم نسبت به کلیه امور جاری سازمان

* امور مالی سازمان :

✓ سال مالی سازمان برابر یکسال شمسی است که از اول فروردین شروع و در پایان اسفند خاتمه می یابد.

✓ طبق ماده 26، منابع در آمدی سازمان به قرار زیر است:

1- وجوه دریافتی بابت ثبت اوراق بهادار و صدور مجوز

2- وجوه دریافتی از ناشران اوراق بهادار

3- وجوه دریافتی بابت بخشی از کارمزد معاملات اوراق بهادار در بورس و بازار خارج از بورس و بازار مشتقه

4- وجوه دریافتی بابت هزینه های رسیدگی به اختلافات اشخاص در سازمان

5- وجوه دریافتی بابت نظارت بر فعالیت های اشخاصی که برای آنها مجوز صادر شده است.

* دستورالعمل ثبت و عرضه عمومی اوراق بهادار:

متعهد پذیره نویسی: هر شخصی که خرید اوراق بهادار پذیره نویسی نشده را ظرف مهلت مقرر تعهد و تضمین می کند.

عامل: نهاد مالی، بانک، بیمه، یا هر شخص حقوقی دیگر که عملیات اجرایی مربوط به پذیره نویسی اوراق بهادار و جمع آوری وجوه را از طرف ناشر به عهده می گیرد.

نامه اعلام نواقص: نامه ای که طی آن اشکالات و نواقص موجود در بیانیه ثبت و اعلامیه پذیره نویسی، توسط سازمان به ناشر اعلام می گردد.

شخص تابعه: هر واحد تجاری که تحت کنترل واحد تجاری دیگر باشد.

عرضه عمومی اوراق بهادار در بازار اولیه منوط به ثبت آن نزد سازمان با رعایت مفاد قانون و دستورالعمل می باشد.

✓ برای ثبت درخواست انتشار اوراق بهادار، ناشر موظف است فرم تقاضای ثبت، بیانیه ثبت و حسب مود طرح اعلامیه پذیره نویسی اوراق بهادار را به صورت کامل و همزمان و به همراه رسید واریز حق رسیدگی به سازمان تحویل داده و رسید دریافت نماید.

✓ برای عرضه عمومی اوراق بهادار از شرکت های تأمین سرمایه، بانک ها، بیمه ها، مؤسسات مالی و اعتباری غیر بانکی و سایر نهادهای مالی استفاده می شود.

✓ در صورت کامل بودن مدارک ثبت، سازمان باید حداکثر ظرف مدت 30 روز موافقت یا عدم موافقت خود را راجع به ثبت اوراق بهادار به ناشر اعلام نماید و در صورت وجود نقص ناشر ظرف 30 روز فرصت دارد تا نسبت به رفع نواقص اقدام نماید در غیر اینصورت تقاضای ثبت کان لم یکن خواهد بود.

✓ اعتبار مجوز عرضه عمومی برای شروع پذیره نویسی، حداکثر 60 روز از تاریخ صدور مجوز توسط سازمان است و این مهلت با وجود دلایلی موجه، تا 30 روز دیگر قابل تمدید است.

* دستورالعمل پذیرش اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار

رجوع شود به کتاب صحه 271 الی 291

* دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکتهای ثبت شده نزد سازمان بورس

رجوع شود به کتاب صفحه 292 الی 300

لپنای

VARAMIN-TPNU-AC.VCP.IR

دانشگاه پیام نور مرکز ورامین - رشته حقوق

Varamin_news@live.com